

مقایسه تاثیر یادگیری رقابتی و مشارکتی بر مهارت‌های منتخب فوتبال در دانش آموزان

دکتر بهروز عبدلی^۱، امیر شمس^۲، پروانه شمسی پور دهکردی^۳

استادیار دانشگاه شهید بهشتی^۱، کارشناس ارشد رفتار حرکتی دانشگاه شهید بهشتی^{۲،۳}

ص ص: ۱۱۶-۱۰۵

تاریخ دریافت: ۸۸/۱۱/۲۶

تاریخ تصویب: ۸۹/۳/۱۶

چکیده

هدف از تحقیق حاضر مقایسه تاثیر یادگیری رقابتی و مشارکتی بر مهارت‌های منتخب فوتبال در دانش آموزان بود. به همین منظور ۳۲ دانش آموز پسر ۱۳ تا ۱۵ ساله انتخاب و به صورت تصادفی به دو گروه آزمایشی تقسیم شدند. آزمودنی‌ها پس از شرکت در جلسه پیش‌آزمون که شامل مهارت‌های دریبل کردن و پاس دادن بود، به مدت ۸ جلسه تمرین کردند و سپس در آزمون‌های یادداری و انتقال شرکت جستند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t مستقل در سطح معنی‌داری ($P < 0/01$) استفاده شد. در روش یادگیری مشارکتی، دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک، منظم و ناهمگن (به لحاظ سطح مهارت و توانایی) برای هدف اصلی تلاش می‌کنند و بر اساس نتایج معلوم شد که این روش به طور معنی‌داری از روش یادگیری رقابتی در مهارت‌های مورد نظر فوتبال موثرتر است. با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان گفت که معلمان و مربیان تربیت بدنی برای یادگیری و افزایش سطوح مهارت در ورزش‌های مختلف (از جمله فوتبال) و استفاده از مزایای یادگیری مشارکتی، می‌توانند از این روش در برنامه ریزی‌های خود به منظور آموزش و توسعه مهارت‌های مختلف در ورزش بهره ببرند.

واژه‌های کلیدی: یادگیری مشارکتی، یادگیری رقابتی، مهارت دریبل، مهارت پاس دادن

مقدمه

مهارت ها بخش عمده ای از زندگی انسان را تشکیل می دهند و قابلیت برجسته و ممتاز انسان در اجرای مهارت ها، مشخصه ای مهم از هستی اوست. بر این مبنای شناخت عامل های اثرگذار بر اجراء از موضوعاتی هستند که دانشمندان تعلیم و تربیت، قرن ها سعی در شناخت آنها داشته اند (۱،۲). دانش، کاربردهای فراوانی در بهبود، پیشرفت اجرای ورزشی و فعالیت های بدنی دارد. مربیان به هنگام آموزش از راه های گوناگون، به دنبال استفاده از این دانش در یادگیری و اجرای مهارت ها هستند (۹). مربیانی که فرایندهای موثر یادگیری را بهتر متوجه می شوند، بدون شک در آموزش مهارت ها نسبت به ورزشکاران خود امتیاز و برتری دارند. در اوایل دهه ۱۹۹۰ بسیاری از متولیان و صاحب نظران تربیت بدنی درباره آینده این رشته هشدار دادند (۷). آنها تاکید کردند که باید به طور کلی روش های آموزشی در تربیت بدنی را تغییر داد یا عوامل خطرزای آن را حذف کرد. یکی از عواملی که در آموزش مهارت های ورزشی و درس تربیت بدنی نیاز به تجدید نظر دارد، تاکید بیش از حد بر رقابت است. امروزه معلمان و مربیان تربیت بدنی بیشتر وقت برنامه آموزشی و کلاسی خود را به بازی های رقابتی اختصاص می دهند. در ساختار رقابتی، دانش آموزان برای رسیدن به هدفی معین که فقط برای یک نفر یا یک گروه قابل دسترسی است با دیگران به رقابت می پردازند و فرد زمانی موفق می شود که دیگران ضعیف تر از او ظاهر شوند (۱). به همین دلیل در ساختار رقابتی به علت ناکامی یک فرد یا یک گروه، نوعی رابطه منفی بین دانش آموزان به وجود می آید (۷،۱۱). براون و گرینسکی (۱۹۹۲) ^۱ معتقدند که خستگی زیاد ناشی از رقابت، موجب می شود که تنها آن دسته از کودکان که فرصت های بیشتری برای موفقیت داشته اند انگیزه بالاتری برای ادامه فعالیت داشته باشند (۵). براساس نتایج پژوهش های انجام شده (ویلسون، ^۲ ۱۹۷۶؛ رایبیز، ^۳ ۱۹۷۹؛ گرینسکی، ^۴ ۱۹۹۰، ۱۹۹۱ و ۱۹۹۲) شرکت دانش آموزان در فعالیت های رقابتی هیچ گونه فرصت مناسبی

1- Brown & Grineski

2- Wilson

3- Robins

4- Grineski

را برای تمرین، اکتساب مهارت و اصلاح مهارت های غلط به آنها نمی دهد، (۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۸)، در نتیجه اگر فعالیت های رقابتی در تربیت بدنی کمکی به دانش آموزان نکند، نه تنها فایده ای ندارد؛ بلکه زیان آور نیز هست (۵).

جایگزین مناسبی که برای افزایش کیفیت آموزش در تربیت بدنی و آموزش مهارت ها پیشنهاد شده است، یادگیری مشارکتی^۱ نام دارد. در یادگیری مشارکتی، دانش آموز محور است و هدف اصلی آن شرکت فعال و معنادار دانش آموز در فرآیند تمرین و یادگیری است (۲). در این الگوی آموزشی، دانش آموزان با یکدیگر در گروه های کوچک، منظم و ناهمگن (از نظر سطح مهارت و توانایی) برای رسیدن به هدف تلاش می کنند و هر فرد نه تنها مسؤول یادگیری خود است؛ بلکه به همه گروه های خود نیز برای رسیدن به هدف جمعی کمک می کند (۴)؛ بنابر نتایج مطالعه دایسون و همکاران^۲ (۲۰۰۴) در یک فعالیت یادگیری مشارکتی، تمام دانش آموزان در یک کار گروهی شریک می شوند و برای تکمیل وظایف خود به دیگران اعتماد می کنند (۹). بارت^۳ (۲۰۰۵)، جانسون و وارد^۴ (۲۰۰۱) و املی راین^۵ (۲۰۰۶) معتقدند که در تربیت بدنی، یادگیری مشارکتی موجب ارتقای اهداف دانش آموزان در کلاس می شود و مسؤولیت پذیری دانش آموزان را افزایش می دهد، مهارت های حرکتی و راهبردی را در آنها بهبود می بخشد و مهارت های ارتباطی و کار گروهی را در آنها تقویت می کند (۴، ۱۰، ۱۶). نتایج پژوهش ها نشان داده اند که اهداف تربیت بدنی با یادگیری مشارکتی دست یافتنی تر هستند. بارت (۲۰۰۵) تأثیرات راهبردی یادگیری مشارکتی در تربیت بدنی را ارزیابی کرد که بر زمان یادگیری آکادمیکی (آموزشی)، درصد کوشش های صحیح، تعداد کل کوشش ها و تعداد کوشش های صحیح استوار بود. بر این اساس، اختلاف قابل تشخیصی میان مهارت سطوح بالا و سطح پایین دانش آموزان وجود نداشت و این مهم ترین نتیجه با توجه به سطوح مهارت

1- Cooperative learning

2- Dyson ,et al

3- Barret

4- Johnson & Ward

5- Emily Rin

متغیر در چهار هدف تعیین شده برای دانش آموزان است. نتایج جانسون و وارد (۲۰۰۱) و مطالعه مذکور مدرکی را فراهم کرد که راهبردهای یادگیری مشارکتی می توانند دانش آموزان را بدون توجه به توانایی آنها ارزیابی کنند (۴،۱۶). بر اساس تحلیل جامعی در مورد ۱۲۲ عنوان تحقیق در میزان موفقیت روش های یادگیری رقابتی مستقل و مشارکتی که توسط جانسون و همکاران (۱۹۸۱) انجام دادند، نتیجه حاصل نشان داد که یادگیری مشارکتی در مقایسه با یادگیری انفرادی و رقابتی مربیان را به هدف های آموزشی نزدیک تر می کند (۱۵). با توجه به اینکه ماهیت جوامع امروز، پرهیز از رقابت را دشوار می سازد و بیشتر معلمان (حتی در مدارس ابتدایی) بیشتر زمان درس ورزش را به رقابت اختصاص می دهند، تحقیق حاضر به منظور پاسخ به این پرسش انجام شد که کدامیک از روش های یادگیری مشارکتی و رقابتی برای یادگیری و اکتساب مهارت های ورزشی منتخب در دانش آموزان موثرتر است؟ نتایج این پژوهش می تواند در تدریس و آموزش مهارت ها در کلاس های تربیت بدنی راهنمای معلمان و مربیان باشد.

روش شناسی تحقیق

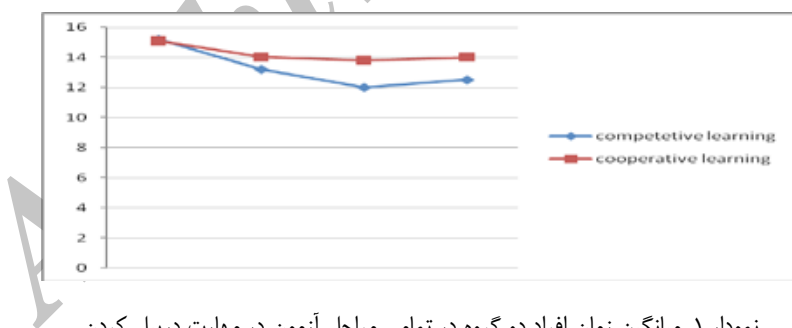
آزمودنی های تحقیق ۳۲ دانش آموز پسر مقطع راهنمایی (دامنه سنی ۱۳ تا ۱۵ سال) بودند که به طور تصادفی به دو گروه آزمایشی تقسیم شدند. دانش آموزان هر دو گروه ابتدا در پیش آزمون که شامل مهارت های دریبل کردن و پاس دادن مور- کریستین در فوتبال بود، شرکت کردند و سپس به مدت ۸ هفته و هر جلسه ۷۰ دقیقه از ۹۰ دقیقه زمان کلاس را در برنامه مربوط به خود حضور یافتند. افراد هر گروه، مهارت دریبل کردن را به صورت ذیل انجام می دادند که در فاصله ۹ متری از نخستین مخروط می ایستادند و سپس با فرمان شروع، به طرف ۶ مخروطی که به اندازه ۱۸۰ سانتیمتر از هم فاصله داشتند، می دویدند و به صورت زیگزاگ و با سرعت از بین آنها می گذشتند و به خط شروع بر می گشتند. آزمودنی ها در هر جلسه ۱۰ بار مهارت های مورد نظر را انجام می دادند. با استفاده از زمان سنج زمان شروع حرکت از نخستین

مخروط تا عبور از آخرین آن ثبت می شد. همچنین در مهارت پاس دادن دو عدد مخروط به فاصله تقریبی ۱ متر با استفاده از طناب به عنوان تیر افقی ایجاد شد و دو عدد مخروط با زاویه ۴۵ درجه و مخروط دیگری با زاویه ۹۰ درجه در فاصله ۱۵ متری از دروازه قرار گرفتند. افراد از هر یک از مخروط ها ۴ پاس و در مجموع ۱۲ پاس به سمت دروازه ارسال می کردند. این تمرین در هر جلسه ۳ بار تکرار می شد و به ازای هر پاسی که به مخروط ها برخورد می کرد، یک امتیاز به افراد تعلق می گرفت. آزمودنی ها در گروه رقابتی با توجه به اصل رقابت و کسب برتری بر یکدیگر به رقابت پرداختند. در این روش هر یک از دانش آموزان در هر دو مهارت یاد شده به رقابت پرداختند تا در پایان، بهترین فرد از نظر سطح مهارتی در هر جلسه مشخص شود. در گروه یادگیری مشارکتی، دانش آموزان با توجه به سطح توانایی شان به سه زیر گروه همگن تقسیم شدند و هر زیر گروه با استفاده از کارت های تکلیف^۱ (که برای آنها در نظر گرفته شده بود) به فعالیت پرداختند. روشی که در این مطالعه برای گروه یادگیری مشارکتی مورد استفاده قرار گرفت، روش حل مسأله بود. در این روش، اعضای گروه در حل مسأله همکاری و تصمیم گیری می کنند و هر فعالیت را که مربی یا خود گروه تعیین می کنند به عنوان محصول و پاداش این روش گروهی است. این نوع ساختار یادگیری مشارکتی به کار برده شده ساختار یادگیری گروهی مبتنی بر اتفاق نظر بود که اسلاوین (۱۹۸۰) آن را برای یادگیری گروهی در حوزه های مختلف ورزشی طراحی کرده است (۱). آزمودنی ها در زیرگروه های خود وظایف گوناگونی همچون؛ مربی، آزمونگر، اجراکننده و مشوق برعهده داشتند که وظیفه هر یک از اعضای گروه در کارت های تکلیفی (که به آنها داده شد) ذکر شده بود و افراد هر زیر گروه با مشارکت یکدیگر در هر جلسه اهدافی را برای خود تعیین می کردند. در این روش به دلیل اینکه افراد هر زیر گروه از لحاظ سطح مهارت هایشان همگن شده بودند، در نتیجه برای رسیدن به اهداف به یکدیگر اعتماد و کمک می کردند و به طور مجزا از زیر گروه های دیگر به فعالیت

می پرداختند. پس از ۸ هفته تمرین، آزمودنی ها در پس آزمون و بعد ۴۸ ساعت در آزمون های یادداری و انتقال شرکت کردند. در آزمون یادداری هر دو مهارت مانند جلسه های تمرین و پیش آزمون انجام شد. همچنین در آزمون انتقال، افراد مهارت در بیل کردن را با افزایش یک مخروط (که فاصله مخروط ها به ۱۵۵ سانتی متر رسید) را در سه بار تکرار انجام دادند و مهارت پاس دادن افراد هر گروه در فواصل ۱۳ و ۱۵ متری در همان زوایای قبلی نسبت به دروازه انجام شد. داده ها با استفاده از آزمون t مستقل با سطح معنی داری ($P < 0/01$) با استفاده از نرم افزار آماری SPSS نسخه ۱۱,۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

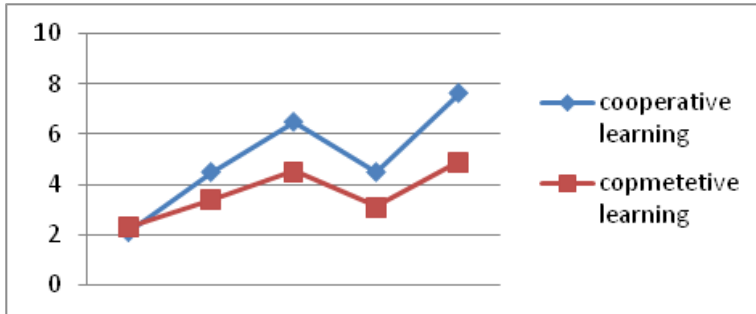
یافته های تحقیق

نتایج نشان داد که هر دو روش، موجب یادگیری مهارت و پیشرفت افراد در هر دو مهارت یاد شده در آزمون های یادداری و انتقال شدند (نمودارهای ۱ و ۲).

نمودار ۱. میانگین زمان افراد دو گروه در تمامی مراحل آزمون در مهارت در بیل کردن

پیش آزمون پس آزمون یادداری آزمون انتقال

نمودار ۲. میانگین افراد دو گروه در تمامی مراحل آزمون درمهارت پاس دادن

آزمون انتقال ۱ و ۲ یادداری پس آزمون پیش آزمون

همچنین مقایسه دو روش یادگیری مشارکتی و رقابتی نشان داد که یادگیری مشارکتی به طور معنی داری بر هر دو مهارت دربیل کردن و شوت کردن موثرتر از فعالیت های رقابتی بود (جداول ۱ و ۲).

جدول ۱. مقایسه پیش آزمون، آزمون یادداری و انتقال در دو گروه یادگیری رقابتی و مشارکتی در مهارت دربیل کردن

df	t انتقال	t یادداری	t پس آزمون	میانگین انتقال	میانگین یادداری	میانگین پس آزمون	میانگین پیش آزمون	گروه
۳۰	*	*	*	۱۲,۶۳	۱۲,۱۱	۱۳,۲	۱۵,۲۲	مشارکتی
	-۶,۷۳۴	-۶,۲۲۴	-۶,۸۱۲	۱۴,۲۴	۱۳,۸۰	۱۴,۱۰	۱۵,۰۱	رقابتی

* معنی داری در سطح ($P < 0,001$)

جدول ۲. مقایسه پیش آزمون، آزمون یادداری و انتقال ۱ و ۲ در دو گروه یادگیری رقابتی و مشارکتی

گروه	میانگین پیش آزمون	میانگین پس آزمون	میانگین یادداری	میانگین انتقال ۱	میانگین انتقال ۲	t پس آزمون	t یادداری	t انتقال ۱	t انتقال ۲	df
مشارکتی	۲,۰۱	۴,۵	۶,۴۳	۴,۳۱	۷,۳۱	*	*	*	*	۳۰
رقابتی	۲,۱۲	۳,۴۱	۳,۸۷	۲,۴۳	۴,۵۰					

در مهارت پاس دادن

* معنی داری در سطح $(P < 0/001)$

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر با هدف مقایسه تاثیر دو نوع روش یادگیری مشارکتی و رقابتی بر مهارت‌های منتخب در فوتبال انجام شد. بر اساس نتایج؛ دانش آموزانی که با روش یادگیری مشارکتی تمرین می کنند و در قالب یک گروه برای رسیدن به هدف با یکدیگر تلاش و به هم کمک می کنند، بهتر می توانند سطح مهارت خود را افزایش دهند. نتایج این پژوهش تأکید کننده نتایج تحقیقات بارت (۲۰۰۵)، گرینسکی (۱۹۹۳) جانسون و وارد (۲۰۰۱)، املی رابین (۲۰۰۶)، چین یون هوانگ^۱ (۲۰۰۰) و یودر (۱۹۹۷) است که نشان دادند یادگیری مشارکتی موجب یادگیری و پیشرفت بهتری در مهارت‌های ورزشی در دانش آموزان می شود (۱۶، ۱۳، ۱۰، ۴، ۱۸).

یکی از اهداف اصلی تربیت بدنی، یادگیری مهارت‌های ورزشی و ارتقای سطح مهارت افراد شرکت کننده در آن کلاس ها از طریق روش‌های سازمان یافته و همچنین صرفه جویی در وقت و هزینه جهت آموزش افراد است.

نیر (۱۹۹۴)^۲، سیگراو (۱۹۸۷) و چاو (۱۹۸۰)^۳ دریافتند که بیشتر مربیان و معلمان تربیت

1- Chin-Yun Huang

2- Kneer

3- Chu

بدنی به آموزش مهارت‌ها و آمادگی جسمانی به عنوان بخشی از برنامه کلاسی توجه نمی‌کنند و مربیگری را بر آموزش ترجیح می‌دهند و بیشتر وقت درس تربیت بدنی را صرف مربیگری می‌کنند (۱). تربیت بدنی کیفی، واژه‌ای جدید است که شامل دستیابی دانش آموزان به اهداف آموزشی در نتیجه تصمیم‌گیری آموزشی معلم می‌شود. در تربیت بدنی سه ساختار مختلف (انفرادی، مستقل و مشارکتی) برای دستیابی به هدف وجود دارد. در ساختار یادگیری به روش رقابت، نوعی رابطه منفی بین دانش آموزان مشاهده می‌شود؛ زیرا هدف اصلی در رقابت پیروزی است و پیروزی یک فرد به قیمت ناکامی فرد یا گروه دیگر تمام می‌شود. در این روش افراد برای پیروزی انگیزه دارند و هدف آنها برتری بر دیگری است. در روش مستقل هر دانش آموز به صورت انفرادی عمل می‌کند و به دنبال نمره یا پاداشی است که براساس سطح عملکرد به او داده می‌شود. در این روش، فرد انگیزه‌های مشخصی دارد و فردگرایی در رفتار او مشاهده می‌شود. روش سوم، روش یادگیری مشارکتی است. هنگامی که مربیان تربیت بدنی از این روش استفاده می‌کنند، به توسعه تربیت بدنی کیفی کمک کرده‌اند (۱۳، ۹، ۱). ویژگی‌های این روش آن را از سایر روش‌ها متمایز می‌کند و موجب می‌شود که همه دانش آموزان در تمامی مراحل فعال باشند و برای دستیابی به هدف مشخص با برنامه ریزی مناسب با هم تشریک مساعی کنند. در این روش، هر دانش آموز می‌داند هنگامی به هدف می‌رسد که دوستانش به هدف برسند و در این حالت نوعی وابستگی مثبت بین آنها ایجاد می‌شود. این احساس در کنار هم بودن، ثمره اصلی ساختار یادگیری مشارکتی در تربیت بدنی است (۲). برتری روش یادگیری مشارکتی نسبت به روش رقابتی در سنین کودکی و نوجوانی، شاید به دلیل علاقه بیشتر آنها به همکاری با دیگران، انجام دادن کارها به صورت گروهی و حضور بین همسالان و نداشتن گرایش به رقابت و مسابقه باشد. همان‌طور که نتیجه پژوهش بویژه در دختران نوجوان نشان داده که صرف فعالیت‌های رقابتی در کلاس، خطر کاهش حضور دانش آموزان در فعالیت‌های ورزشی را به دنبال دارد، زیرا آنها تاکید بیش از حد بر رقابت و پیروزی

را به عنوان یکی از دلایل اصلی ترک ورزش ذکر کرده اند (۳،۷) از سوی دیگر واداشتن دانش آموزان به فعالیت‌های گروهی، حس مسؤولیت پذیری را در آنها ارتقا می دهد و احتمالاً سبب افزایش انگیزه آنها برای شرکت در فعالیت های ورزشی می شود (۲). به طور کلی با توجه به نتایج پژوهشگران حاضر و به دلیل مزایای یادگیری مشارکتی به معلمان و مربیان تربیت بدنی توصیه می شود که از این روش در برنامه ریزی‌های خود جهت آموزش، فراگیری و توسعه مهارت‌های مختلف در ورزش و تربیت بدنی بهره ببرند.

Archive of SID

منابع

- ۱- گرینسکی، استیو (۱۹۹۸) یادگیری مشارکتی در تربیت بدنی ترجمه واعظ موسوی، محمد کاظم و مرشدی، محمود، (۱۳۸۴) انتشارات سمت
- ۲- یووس، وندن، آیوویل و همکاران (۱۹۹۸)، روانشناسی برای مربیان تربیت بدنی، ترجمه یمینی، محمد و حامدی نیا، محمد رضا (۱۳۸۴) انتشارات دانشگاه امام رضا (ع)
- 3- Antil ,L.R. ,Jenkins ,J.R. ,Wayne ,S.K. & Vadasy ,P. F. (1998). Cooperative learning: prevalence ,conceptualizations ,and the relation between research and practice. Journal of physical education. Pp123-134.
- 4- Barret ,T. ,(2005). Effects of cooperative learning on the performance of Sixth-Grade physical education students. The Ohio State University.
- 5- Brown ,L ,and s. Gerineski (1992). Competition in physical education: An educational contraction. Journal of Physical Education, Recreation and dance. 63:17-19.
- 6- Chin – Yun Huang. (2000). The effects of cooperative learning and model demonstration strategies on motor skill performance during video instruction. Pro. Natl. Sci ,Counc. Vol. 10 ,No.2.pp.255-268
- 7- Colby ,M. ,B. Stir ,and J. Jensen (1994). Conference proceedings on the future of physical education. Brockport ,New York.
- 8- Deutsch ,M. (1994). An experimental study of the effects of cooperation and competition upon group process.

9- Dyson ,B. ,Linda ,L. ,Griffin & Hastie ,P.A. (2004). Sport Education ,Tactical Games ,and Cooperative Learning: Theatrical and Pedagogical considerations.

10- Emily Lin ,(2006). Cooperative learning in the science classroom. The Science Teacher. Pp34-39.

11- Gerineski ,S. (1990). Practice trials: Third – grade soccer game.

12- Gerineski ,S. (1992). Practice trials: Third – grade softball games.

13- Gerineski ,S. (1993b). Children ,cooperative learning and physical education. Teaching Elementary Physical Education. 5(1): 14-15

14- Gerineski ,S. (1994). The image and future of physical education: Cultural interia.

15- Johnson ,D. ,G. Marayama ,R. Johnson ,D. nelson and L. Skon (1981). The effect of cooperative ,competitive and individualistic goal structures on achievements: A meta analysis ,psychological Bulletin 89:47-62

16- Johnson ,M. & Ward ,P. (2001). Effects of class wide peer tutoring on correct performance of striking skills in 3rd grade physical education.

17- Kagan ,S. (1992). Cooperative learning. San Juan Capistrano. CA: Kagan cooperative learning.

18- Yoder ,L. (1993). Cooperative learning and dance education. Journal of Physical Education Recreation and dance. 64(5): 44- 56. -